

บทวิเคราะห์ว่าด้วยกรณีศึกษาป่าชายเลนชุมชน

(Feedback Analysis of the Thailand Community Mangrove Story)

โดย Gerry Marten

การขยายตัวของเกาะเล็ยงชายฝั่งเชิงพาณิชย์และการผลิตถ่านไม้โกงกาง รวมทั้งการทำประมงอวนลากก่อให้เกิด negative tipping point เป็นวงจรแห่งความชั่วร้ายของความเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรและการประมงชายฝั่ง:

- การเสื่อมโทรมลงของปากอ่าวหรือปากแม่น้ำนำมาสู่การเสื่อมโทรมลงของระบบนิเวศน์ทรัพยากรชายฝั่งเนื่องจาก

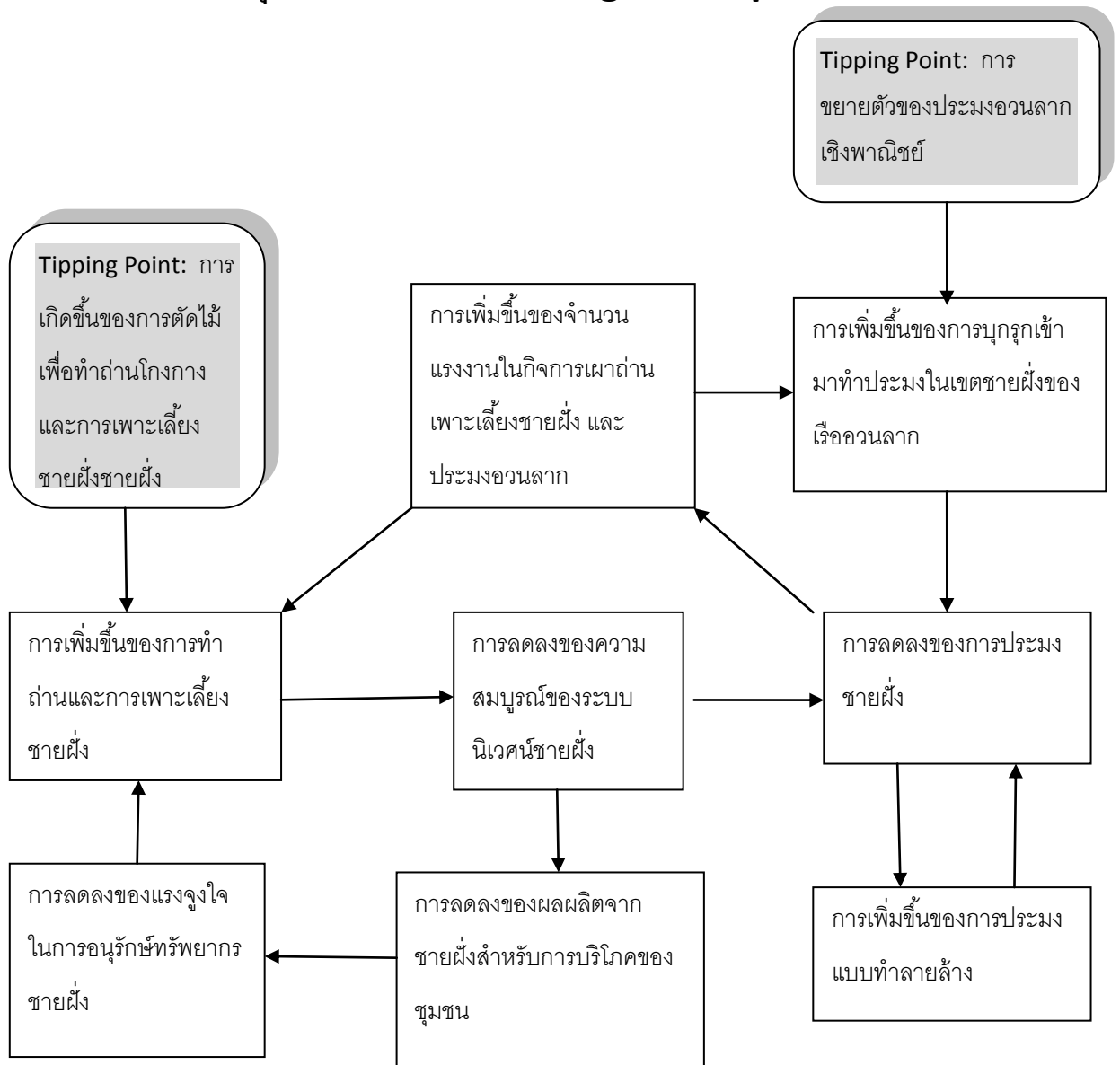
๑) ปากแม่น้ำเป็นเสมือนแหล่งเพาะฟักพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่ง

๒) ปากแม่น้ำช่วยป้องกันปะการังจากการถูกทับถม โดยดักกรองตะกอนจากแม่น้ำเอาไว้

การประมงอวนลากที่ผิดกฎหมายในบริเวณใกล้ชายฝั่งนั้นทำลายอาชีพประมงขนาดเล็ก ดังนั้น เมื่อสัตว์น้ำมีน้อยลง การที่ชาวประมงจะจับปลาได้อย่างพอเพียงก็ต่อเมื่อให้ใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้าง เช่น ระเบิด ยาพิษ ซึ่งนำมาสู่ความเสื่อมโทรมของการประมงมากยิ่งขึ้นในที่สุด

- เมื่อจับสัตว์น้ำได้ไม่เพียงพอ การประมงจึงไม่สามารถเป็นอาชีพหลักที่เพียงพอแก่การดำรงชีวิตได้อีกต่อไป ชาวประมงพื้นบ้านจึงต้องทำงานรับจ้างเผาถ่าน เพาะเลี้ยงชายฝั่ง หรือทำงานในเรืออวนลาก อันล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่ก่อความเสียหายและความเสื่อมโทรมของทรัพยากร
- เมื่อป่าชายเลนถูกทำลาย ผลผลิตต่างๆ จากชายฝั่งเพื่อการบริโภคในชุมชนก็ลดลง อาทิ ปู ไม้ (วัตถุดิบสำหรับการก่อสร้าง) และพืชสมุนไพร สิ่งนี้ลดความกระตือรือร้นของชุมชนในการรักษาทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งส่งผลให้ชาวบ้านคุ้นเคยและอดทนกับกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่ทำลายทรัพยากร

กรณีศึกษาป่าชายเลนชุมชนในประเทศไทย : Negative Tip

Tipping point ในทางบวกเกิดขึ้นจากการจัดการป่าชุมชนซึ่งปรับเปลี่ยนวงจรแห่งความชั่วร้าย (**vicious cycle**) มาสู่วงจรแห่งความดีงาม (**virtuous cycles**) กล่าวคือ

- ความสมบูรณ์ของปากแม่น้ำช่วยให้ระบบนิเวศน์ทางทะเลใกล้เคียงมีความสมบูรณ์มากขึ้น จำนวนปลาเพิ่มมากขึ้น ไม่จำเป็นที่ชาวประมงจะต้องทำประมงแบบทำลายล้างอีกต่อไป และจำนวนสัตว์น้ำในอนาคตจะเพิ่มมากขึ้น
- เมื่อปลาเพิ่มมากขึ้น ชาวประมงจึงไม่ต้องทำงานในกิจการเผาถ่าน การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง หรือทำงานในเรืออวนลากอีกต่อไป กิจกรรมเหล่านี้จึงลดลงและนำมาสู่การฟื้นตัวการประมงชายฝั่งในที่สุด
- เมื่อปากแม่น้ำมีความสมบูรณ์มากขึ้น จึงมีผลผลิตสำหรับการบริโภคในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ความกระตือรือร้นของคนท้องถิ่นต่อการรักษาทรัพยากรชายฝั่งจึงมีมากขึ้น ความอดทนต่อกิจการเชิงพาณิชย์ที่ทำลายทรัพยากรชายฝั่งลดน้อยลง และชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งมากขึ้น
- วงจรแห่งความดีงามอันใหม่ที่เกิดขึ้นมีการขยายตัวของความสำเร็จ การจัดการโดยชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากประสบการณ์และความตั้งใจ ความกระตือรือร้นที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ เช่น ชุมชนประสบความสำเร็จในการ **lobby** รัฐบาลให้ห้ามมิให้อวนลากเข้ามาในเขตประมงชายฝั่ง อันนำมาสู่การฟื้นตัวของทรัพยากรชายฝั่ง

กรณีศึกษาป่าชายเลนชุมชนในประเทศไทย : Positive Tip

